

אמר ליה אביי לרבא: הן לדידך לדברין קשיא, והן לרב הסדא קשיא:

ואביי מפרש את דבריו:

לדידך, רבא, קשיא:

מאי שנא טומאה, במה שונה ומיוחדת טומאה, שהיא נדחית מפני הקטרת אברי התמיד? הרי זה משום דכתיב [במדבר כח] בענין הקרבת התמיד: "במועדו", ומשמע שיש לעשותו בזמנו בכל ענין, ולא יעבור זמנו, (18) ואפילו בטומאה!

אם כן, לענין שבת נמי, גם נדרוש מ"במועדו", שיש לעשותו בכל ענין ולא יעבור זמנו ואפילו בשבת! (19)

ולמה אמר רבא שסופו של התמיד אינו דוחה את השבת?

ולרב הסדא קשיא:

מאי שנא במה שונה ומיוחדת שבת שהיא נדחית מפני הקטרת אברי התמיד? הרי זה

משום דכתיב [במדבר כח] בענין התמיד: "במועדו". ומשמע שלא יעבור זמנו אפילו אם היום שבת!

אם כן, לענין טומאה נמי, גם נדרוש מ"במועדו" שלא יעבור זמנו, ויש לעשותו אפילו בטומאה!

אמר ליה רבא [לאביי] תירוץ:

לא לדידי קשיא, וכן לא לרב הסדא קשיא!

לדידי לא קשיא, לפי שיש לחלק בין איסור הקרבה בטומאה לבין איסור הבערה בשבת:

מפני שדין וסופו של הקרבן [הקטרת האברים] הרי הוא כדין תחילתו [שחיתו וזריקת דמו].

ולכן, לענין טומאה, מאחר דתחילתו של מ-ב התמיד [שחיתו וזריקת דמו] בר מדחיא טומאה הוא, ראוי הוא לדחות את הטומאה, שאם אין כהן טהור לזרוק את דמו, הרי כהן טמא כשר לזרוק את הדם. לכן סופו נמי דחי שבת, גם סופו [הקטרת אבריו] דוחה שבת.

הקטרת אברים של קרבן שמאמול.

ורב חסדא סובר שאפילו לקרבנות של אתמול עשו מערכה בפני עצמה בשבת. אבל לענין טומאה אין ראוי לדחות את הטומאה בשבילם, ורבא אמר להיפך. [ריטב"א].

[ורש"י הקשה על פירוש זה שבגמרא להלן שתחילתו היא עיקר כפרתו. והרי אין ההקטרה עיקר הכפרה, אלא זריקת הדם! וקושית רש"י מובאת בראשונים כאן.]

ותירצו התוספות, שיש גם בהקטרה כפרה. ועיקר הכפרה היא בקרבנות היום. ולא של אתמול. ועיין בשאר הראשונים כאן.]

[ומשמע מתוספות שלשיטתם של רבותיו של

רש"י, אפשר לפרש את דברי הגמרא לעיל "ופליגא דרב הונא", גם לדברי רב חסדא. עיין חזון איש אורח חיים קכו ל.]

18. על פי רש"י פסחים עז א.

19. הקשו תוספות ישנים: בגמרא כאן מבואר שלומדים מהפסוק "במועדו" שתמיד דוחה שבת. ואילו בשבת כ א למדו זאת מ"בכל מושבותיכם" [כדלעיל הערה 3]!

עיין בדבריהם סוף ד"ה ואפילו הראשון ובתוספות הרא"ש שם. ובריטב"א כאן. [עיין עוד בתוספות ישנים כאן ד"ה במועדו].

אלא רק תחילתו, זריקת הדם, דעיקר הכפרה היא, דחי את הטומאה.⁽³⁾ אבל סופו, הקטרת האברים, כיון דלאו עיקר כפרה היא, שהרי עיקר כפרת הקרבן היא בזריקת דמו, לא דחי את הטומאה.

לעיל בסוגייתנו [מה ב] התבאר שאש המנורה והמחתה [שהכניסו בה גחלים לקטורת שבקדש הקדשים] היתה ניטלת מהגחלים שעל המזבח החיצון.

ובאש שעל המזבח החיצון נאמר [ויקרא ו]: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ומכאן, שהמכבה את האש שעל המזבח עובר באיסור "לא תעשה".

ועתה הגמרא דנה בחותה גחלים [כמחתה] מהמזבח החיצון לצורך המנורה או הקטורת, האם הגחלים נחשבות עדיין כ"גחלי המזבח", והמכבה אותן עובר בלא תעשה של כיבוי גחלי המזבח, או שפקע מהן שם גחלי המזבח, והמכבה אותן אינו עובר בלא תעשה.

איתמר: המכבה אש מחתה ומנורה, אחרי שחיתה גחלים במחתה מעל המזבח החיצון, לצורך המחתה [הקטורת] והמנורה, כיבה את האש:

אביי אמר: חייב.

אבל לענין שבת, דתחילתו לאו בר מירחא שבת הוא, מאחר שתחילתו של התמיד [שחיטתו וזריקת דמו] של תמיד של ערב שבת אינה ראויה לדחות את השבת, שהרי שחיטת התמיד של ערב שבת וזריקת דמו נעשים רק מבעוד יום,⁽¹⁾ לכן סופו נמי לא דחי. גם סופו [הקטרת אבריו] אינו דוחה שבת.

ובזה תירץ רבא את שיטתו, שסופו של התמיד דוחה את הטומאה ואינו דוחה את השבת.

ועכשיו מתרץ רבא את שיטת רב חסדא, הסובר שסופו של התמיד דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה:

ולרב חסדא לא קשיא קושיתך, מפני ש"סופו כתחילתו" — לית ליה!

רב חסדא אינו סובר שיש להשוות את דין סוף התמיד לתחילתו, וסובר שיש חילוק אחר בין טומאה לשבת:

שבת ד"הותרה" היא בקרבנות ציבור לגמרי, לכן סופו הקטרת איבריו נמי דחי.

אבל טומאה, ד"דחוייה" היא בקרבנות ציבור, ולא הותרה לגמרי, ואם יש אפשרות למצוא כהן טהור, חייבים לחזור אחרינו כדי להקריב את הקרבן בטהרה,⁽²⁾ לכן לא כל עבודות התמיד דוחות את הטומאה.

1. שחיטתו נעשית בין הערביים. ובעל כרחך גם זריקת דמו נעשת לפני שתחשך. שהרי אם לא זרקו את דמו מבעוד היום, הדם נפסל בשקיעת החמה. רש"י.

2. נחלקו אמוראים לעיל ו ב אם טומאה דחוייה
3. וממילא גם השחיטה דוחה את השבת, שהרי אי אפשר לזרוק את דם הקרבן בלי לעשות את העבודות שקדמו לזה.

2. נחלקו אמוראים לעיל ו ב אם טומאה דחוייה

רבא אמר: פטור.

רבה בר אבוח: המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב — כמאן?!? כמי סובר רב נחמן?

ומבאר הגמרא את מחלוקתם:

האם כאביי בלבד [שהרי לרבא המכבה אש שנטל מן המזבח לצורך מחתה ומנורה, על הארץ, פטור]?! (5)

היכא דכביי, אם כיבה אותן כאשר המחתה עדיין בראשו של מזבח, דכולי עלמא לא פליגי דחייב.

ומשנינן: אפילו תימא, אפילו תאמר שהוא סובר כרבא [שהמכבה אש מחתה ומנורה על הארץ פטור], עדיין אפשר לקיים את דברי רב נחמן שהמוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב:

כי פליגי — במה נחלקו? היכא דאחתיה אארעא, וכבייה. במקרה שהניח את המחתה על הארץ, וכיבה אז את הגחלים:

אביי אמר חייב, משום שעדיין אש המזבח הוא.

כי התב, המוריד גחלת לארץ — לא אינתיק למצותה, לא היה הניתוק מן המזבח לצורך מצוה אחרת, ולכן עדיין הגחלים נחשבים "אש המזבח" [והמכבה אותם חייב, כדברי רב נחמן]. (6)

רבא אמר פטור, שהרי כיון דנתקה מן המזבח והניחה על הארץ — נתקה מלהיות "אש המזבח" (4) [ולא נאמר בה עוד "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה"].

אבל הכא, המוריד אש מחתה ומנורה לארץ

והוינן בה: אלא הא דאמר רב נחמן אמר

המחתה התפזרו במתכין, שהרי חתה גחלים במחתה של ארבעה קבין ועירה אותן לתוך מחתה של שלשה קבין. ומה שהתפזר אין בדעתו לאסוף. ובוה מודה אביי שכיון שניתק מן המזבח ניתק ממנו שם "אש המזבח". אבל אש המחתה והמנורה מדובר שהורידה לארץ בכלי ועדיין היא ראויה למצותה. ולכן היא עדיין חשובה "אש המזבח". עיין ביתר דבריהם [וראה לעיל מג ב הערה 8].

4. על פי רבנו אליקים [והריטב"א כתב שהפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" לא בא לחייב אלא שלא תכבה על המזבח עצמו. שאם כיבה אותה שם חייב].

5. הרי ההלכה כרב נחמן, ובכל מקום שנחלקו אביי ורבא הלכה כאביי [חוץ מיע"ל קג"ם כמבואר בבבא מציעא כב, ב ועוד].

לעיל מד ב שנינו, בשעה שהיה הכהן מערה גחלים [לקטורת] ממחתה של כסף למחתה של זהב היו מתפזרים לו קב גחלים, והיה מכבדן לאמה והיינו אמה של מים. כך פירש רש"י.

והקשו התוספות: לדעת אביי שסובר כאן שאפילו כאשר הגחלים הורדו מן המזבח לארץ, עדיין המכבה אותן חייב. אם כן איך הותר לכבדן לאמה ולכבותן?

6. על פי פירוש ר' אליקים הנ"ל הערה 4. וכן נראה מרש"י ד"ה אינתיק. ועיין ריטב"א.

ותירץ רבנו שמחה שאמה שהוזכרה שם אינה אמת מים, אלא מקום הוא. [רבנו אליקים לעיל מג ב פירש שהוא מקום במזבח].

עוד תירצו תוספות: הגחלים שהתפזרו מן

והויגן בה: **אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: המוריד גחלת מעל גבי המזבח לארץ, וכבה חייב — כמאן, כמי סובר רב נחמן?**

האם אינו סובר **לא כאביי ולא כרבא?!?** שהרי שניהם מודים [לפי לשון זו] כשהניח את אש המנורה והמחתה על הארץ וכיבה שם, פטור!

ומשנינן: **התם, המוריד גחלת לארץ — לא אנתיק למצותה.** לא היה הניתוק מן המזבח לצורך קיום מצוה אחרת. ולכן הגחלים עדיין נחשבות "אש המזבח" [והמכבה אותן חייב, כדברי רב נחמן].

ואילו **הכא, המכבה את אש המחתה והמנורה — אינתיק למצותה.** האש ניתקה מאש המערכה לצורך קיום מצוה אחרת, ופקע ממנה בכך שם "אש המזבח". ולכן המכבה אותה פטור.

— **אינתיקה למצותה.** האש ניתקה מהמזבח לצורך מצוה אחרת, ופקע ממנה בכך שם "אש המזבח".⁽⁷⁾

איכא דאמרי, יש אומרים שמחלוקת אביי ורבא [במכבה אש מחתה ומנורה] נאמרה באופן אחר:

דאחתיא אארעא וכבייה, במקרה שהוריד את הגחלים לארץ וכיבן — בזה דכולי עלמא לא פליגי דפטור.

כי פליגי, היכן נחלקו, היכא דכבייה במקרה שכיבה אותן כאשר המחתה עדיין נמצאת בראשו של מזבח:

אביי אמר חייב, משום שעדיין אש המזבח הוא.

רבא אמר פטור, שהרי כיון דנתקה האש שבמחתה מאש המערכה, נתקה מלהיות "אש המזבח" ואלא נאמר בה "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

הדרן עלך טרף בקלפי

מאליהן, אבל בהורידן בידיים יחזיר, וכן כתבו בתוספות הרא"ש.
והריטב"א מוסיף ומבאר שכאשר פקעו מעצמם הרי המזבח דחאן [ואין מועלין בהם כמבואר בתוספתא מעילה א ז. עיין שם].

7. הקשו תוספות ישנים: גחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזיר [זבחים פו א.]. ומכיון שלא יחזיר הרי נשלמה מצותה. ואיך אפשר לחייבו משום מכבה אש המזבח?
ותירצו: שם מדובר דוקא בגחלים שפקעו